

ХАРАКТЕР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПРАКТИЧНОГО АСПЕКТУ ЇЇ ІСНУВАННЯ

У статті розглядається розуміння змісту та інтерпретацій модусів побудови особистості, що полягає в розкритті характеру суспільних відносин та самоконструювання людини як не тільки суб'єкта пізнання, а й активно діючої особи, що спроможна усвідомлено висловити соціальні позиції і сприйняти структуру суспільства як соціальної системи, в межах якої вона перебуває, та тих етичних настанов, що ними має керуватися.

Актуальність. В умовах розвитку сучасної цивілізації звернення до принципів розуміння особистості, характеру конструювання її пізнавальних та світоглядних позицій в контексті її соціальної еволюції, може відіграти важливу роль. Розвиток повинен базуватися на засадах усвідомленого ставлення людини до світу та до самої себе, яке є організуючою підставою, що забезпечує здійснення свободи волі людини. Останнє забезпечує її включення у простір вираження соціальних позицій та державотворчий процес у статусі свідомої та діючої особистості, спроможної вибудувати сферу своїх інтересів і потреб, базованих на підставах демократичних цінностей та принципу збереження самої можливості існування соціальної системи та людства в майбутньому. Зміна модусу організації свідомості повинна дати можливість трансформувати не тільки картину світу, а й гіпотетичні перспективи її існування, дозволити нам здійснити перехід від суто практичної взаємодії з навколишнім світом до раціонально-логічного способу його пізнання і пояснення, усвідомлення значимості спілкування як царини власне людського буття та розкриття самого змісту соціальної природи людини. Це означає подолання принципу страху, що загрожує внутрішнім підставам існування людини. Слід переусвідомити сам принцип комунікації як той вихідний пункт, що визначає наше існування як конструювання особи (що ставить проблему побудови нового типу особистості загалом). Цей практично-теоретичний досвід справляє помітний вплив на сучасні політичні та правові погляди, розуміння феномена держави та норм організації її життя, визначає потребу концептуалізації пошуків нової гармонії між людиною та світом. Вирішення вказаних проблем є важливим як на рівні соціальної практики, так і на рівні особистісного осмислення світу, а також у царині соціальної теорії.

Усе вищезазначене обґрунтовує актуальність теми нашої наукової розвідки.

Ступінь розробленості проблеми. Ця тематика простежується в Аристотеля, Р. Авенаріуса, Є. Бузека, Г.-Г. Гадамера, Р. Дарендорфа, Г. Йонаса, Ф. Капри, Ж.-Ф. Куртина, Б. Малиновського, Д. С. Мілля, В. А. Малахова, О. Є. Перова, Ф. Рено, П. Слотердайка та ін.

Мета. Метою нашої розвідки є з'ясування інтерпретації змісту розуміння особистості в просторі соціокультурного конструювання, з'ясування підстав вироблення нового способу відношення до світу, пізнавального переосмислення змісту буття, усвідомлення діалогічної складової як базової основи порозуміння та розбудови соціуму на засадах гармонійного світовідношення, подолання загроз існуванню світу, конструювання характеру стабільності подальшого розвитку та функціонування соціального і природного середовища. Зокрема на рівні тих викликів та стратегій, що нині актуальні для України.

Проблематика розвитку сучасної цивілізації викликає особливу увагу в контексті концепту "сталого розвитку" та філософської антропології, що передбачає спроби аналізу поняття живого.

Перш за все необхідно визначити смислове поле, в просторі якого реконструюється соціальна складова розбудови особистості та де реалізує свої пізнавальні устремління і соціальні позиції людина. Держава як основа самої людини, що дає підстави говорити про вироблення певного нового способу відношення людини до дійсності, соціальності як модусу існування, покликана подолати ті загрози, що постають перед людиною в сьогоденні та майбутньому, причому загрози як соціального, так і філософсько-антропологічного характеру.

Спираючись на загальноприйняті дефініції понять держави (як простору суб'єктивності та розгортання особистості) зазначимо, що це є універсальна політична форма організації конкретного суспільства, зі встановленим режимом влади і управління громадянського суспільства, в якому повинен бути оформлений принцип нашого світовідношення і його конструювання на засадах відповідальності за майбутнє. Загалом же, підходячи до визначення громадянського суспільства, ми маємо сказати, що воно постає як система інститутів, які знаходяться за межами власне державних структур, забезпечуючи розвиток та самоконструювання внутрішньої структури населення (можливість регулювання світоглядних настанов і шляху подальшого розвитку людства на засадах свободи волі індивіда, регульованої принципом загального блага).

Відтак слід додати, що держава і громадянське суспільство взаємопов'язані на формальному та змістовному рівнях і дозволяють усвідомити в своїй єдності той простір, де і відбувається особистісне світоусвідомлення. Як зазначав Вільгельм фон Гумбольдт, саме так відбувається взаємовплив базових елементів самого змісту природи

соціального, як "Духу мови" та "Духу народу". "Дух народу", за Вільгельмом фон Гумбольдтом, здійснює початковий вплив на особистість і постає простором реалізації зворотного впливу, вибудовуючи для нас цілісний простір культури як простір колективного світовідношення та усвідомлення. У мові особистість відкриває для себе безкрайній простір способу розуміння дійсності та саморозуміння, що і постає в образі "Духу" як сутнісного прояву людської природи.

Відтак можна сказати, що громадянське суспільство скероване на вищу цілісність особистості та спільноти, яка єдино і може бути представлена у формі держави. Це дозволяє говорити про той універсальний спосіб життя людини, що відкривається в мовних конструктах та соціальному конструюванні. Це надає можливість подолати рамки природної та пізнавальної обмеженості, усвідомити світ, універсальне ціле, що скеровує людину на переорієнтування світовідношення. Це в свою чергу може забезпечити людству можливість подальшого існування: "... можна твердити, що відмінність між громадянським суспільством і державою дозволяє подолати антиномію античної чесноти й модерної торгівлі, перетворюючи цивільний і політичний стан на гарант та істину "права на суб'єктивну свободу", на якому ґрунтується модерний світ",— зауважують сучасні дослідники [4, с. 321].

Соціальна структура суспільства, як історично складена, соціальна єдність індивідів передбачає:

- спільну територію проживання;
- спільний мовний простір;
- культуру, що однак виражає свій сутнісний взаємозв'язок з попереднім пунктом та вказує на різні способи розуміння та відношення пізнаваного (традиції, звичаї, обряди, ідеали, цінності, норми тощо).

Життєдіяльність усіх індивідів відбувається в єдиному суспільно-економічному, політичному, правовому та духовному просторі, якому характерна структурна незалежність, автономність.

Не менш важливою умовою усвідомлення та самоусвідомлення людської особистості є простір її соціального конструювання, пізнавальний зріз її існування, а саме її самоусвідомлення як суб'єкта пізнання (і передусім як суспільно-історичної істоти, а не тільки системи, що опрацьовує інформацію). Однією з важливих функцій такого суб'єкта є пізнання навколишнього світу й самого себе, базованого на прагненні усвідомленого перетворення та життя в природному світі, прагненні сутнісного розкриття змісту дійсного буття. Пізнання відтак постає як такий спосіб функціонування змісту свідомості, внаслідок якого виникають нові знання та раціонально-інтуїтивні переживання статусу вкоріненості в простір буття та творіння Божого. Насамкінець це надає можливість подолати логоцентризм та сцієнтизм в пізнанні. Ідеться насамперед про критерії оцінки істини й хиби та обґрунтованість чи

необґрунтованість пізнання. Пізнання постає, отже, в сенсі своєрідної ідеальної духовної форми освоєння світу. "Практика, як спосіб задоволення потреб людини, може бути успішною тоді, коли вона супроводжується творчим пізнанням об'єктів, їх моделюванням, планом їх перетворення. Пізнання, як і свідомість у цілому, реально існує завдяки мові. Пізнавальний процес відображає не тільки наявні у дійсності (або ті, що насправді існували чи існують) предмети, процеси і явища, але й усі їхні можливі модифікації. Пізнання як процес є діалектичною єдністю суб'єктивного й об'єктивного. Суб'єктом пізнання є не власне свідомість, а матеріальна істота, яка має свідомість, – суспільна людина" [1],— пише В. Гумбольдт.

Відтак слід розглянути усвідомлення комунікативного поля як сфери, де розгортається міжсуб'єктна взаємодія мовного акту на базі узгодження змістів і проявлення його базового змістовного значення. Тому на підставі розкриття простору дискурсу, в якому розкривається діалогічний потенціал людської комунікації, розгортається конструкт розуміння, людина актуалізує себе, проявляючи і свою соціальну природу, вибудовуючи ту вищу форму спілкування, що можлива в просторі соціального розкриття людської природи.

Постановка потреби побудови нового типу особистості досить актуальна в сучасних умовах. Глобалізаційні процеси, розбудова нового характеру розуміння світового політичного простору на засадах свободи волі, демократії, миру – все це примушує по-новому переосмислити саму можливість існування людини, сутнісний зміст існування "живого", як підстави для власного самоконструювання.

Слід додати, що соціальний контекст конструювання особистості як те комунікативне поле, де вона формується, не має абсолютизуватися. Він має бути виражений як складна мережа суспільних відносин, щодо якої особистість постає лише як елемент, частина цілого, що і визначається співвідношенням з ним. Особистість може ствердити себе в цьому статусі лише йдучи шляхом вільного самовираження та волевиявлення, в чому і полягає подолання її природної та соціальної обмеженості.

У цьому контексті є необхідність нового прочитання концепції природного світу на засадах гуманізму та вищої форми колективної відповідальності (спільного контролю та консолідації сил) як перед наступними поколіннями, так і перед світом; необхідності забезпечення свободи волі індивіда та його вільної здатності до самоусвідомлення, що передбачає також усвідомлене ставлення і до природи.

Постає потреба переоцінки пізнавальних можливостей та знання, як включення в простір, здійснення соціального розвитку та реалізації влади, влади як прагнення, влади як розгорнутого процесу пізнання та реалізації пізнавальної сили, розкриття свідомого відношення до світу та встановлення соціальних цілей як принцип здатності діяти свідомо і

відповідально. П. Слотердайк, наприклад, підкреслює: "Хто не шукає влади, не прагнимо її знання, її озброєння знанням, і хто відкидає все це, той потай уже не є громадянином цієї цивілізації" [5, с. 8].

Власне, сама влада відтак постає тим простором швидше здійснення нашого пізнавального спрямування, реалізацією принципу розумного постулату свідомого контролю поведінки і діяльності в світі, самого раціо, закону Логосу, Слова, Мови.

Чи ми не можемо вслід за М. Шелером запитати: "Що робить людину людиною?" Усе це постає перед нами, коли ми починаємо цікавитися змістом людської природи. І тут ми, власне кажучи, і усвідомлюємо, що таким змістом є мова (та енергетична сутність, зміст якої розкриває внутрішню природу людини та її пізнавальну орієнтацію як прагнення здійснення настанови реалізації постулату влади, постулату самої внутрішньої структури людини як перш за все істоти соціальної та мислячої; ми схоплюємо, аналізуємо та усвідомлюємо світ, заглиблюючись і розкриваючи себе в мові, а відтак і в світі). Ми визначаємо себе і окреслюємо ареал свого існування та культурного простору тією мірою, якою є приналежні до певної мовленнєвої сфери. Власне, мова і є концентрованим виразом культури, способом мислення, як окремої людини, так і групи чи цілого народу. Саме вона є тим певною мірою позачасовим утворенням, що має (у гумбольдтівському розумінні) ту духовну складову, що її він називає "духом мови", тією сутністю, що дає відповідь на наше питання (що робить людину людиною). Відтак наша сфера існування, а що також важливо, комунікативний простір, постають залежними від цього конструкту. Сама ж мова постає тим способом світобачення, що є єдино можливим засобом нашого конструювання світу та його розуміння. Розкриваючись у значенні чистої енергії, божественного початку, принципу самого світотворення та енергійної сутності переживання божественної природи, втілюючи однак поряд із цим саму настанову суб'єктивації та самовираження, становлення такого рівня соціального розвитку (і водночас самосвідомості), який дозволяє конструювати особистісні смисли, свідомо та самостійно здійснювати пізнавальну та перетворювальну діяльність, а також власну саморегуляцію.

Мовне середовище у цьому випадку окреслюється як основний чинник еволюції (дає можливість і для подальшого самовдосконалення), стимулює та формує ту базу, на основі якої постає можливість утворення культурного простору, владного постулату (як з одного боку реалізації самого змісту існування людини, а з іншого – відстороненого статусу зовнішнього тиску на характер її вільного вибору та зміст устремлінь).

Природа людини настільки ж таємнича, як і сутність всього світу, частиною якого ми є, і який єдино даний через наші відчуття та наше його самоконструювання. Світ є феноменом, пізнання якого знаходиться в

основі нашого самоусвідомлення. Проте пізнання світу, як і нас самих, є безнадійною справою, цінність якої полягає в самому шляху пізнання та вірі, що розкриває вищу духовну природу людини та дозволяє їй пережити "Абсолют" у просторі одиничного існування речей, подолати власну неспівмірність предмета пізнання та за рахунок усвідомлення наявності в собі частки божественної природи та існування світу як творіння Божої волі подолати протиріччя, що обмежують наше пізнання.

Ми ж, як люди, повинні усвідомити ту дійсну структуру нашого існування, що окреслює нас, перш ніж будемо здатні подолати обмеженість існування, в якій ми з необхідністю перебуваємо у відповідності до власної природи, що, проте, все ж внутрішньо і передбачає можливість виходу з цієї ситуації через усвідомлення ролі природного як того всеохопного простору, частиною якого ми є, та в рамках якого це подолання можливе. Ми мусимо скоригувати власну поведінку та пізнавальний постулат влади знання над світом відповідно до принципів усвідомлення єдиної внутрішньої основи існування соціуму та природи, подолати основи природного егоїзму та врегулювати свій розвиток на засадах "колективної відповідальності" перед світом, що нас оточує, та прийдешніми поколіннями.

Важливим прикладом подібного опрацювання та визначення структурних основ можливості побудови нового типу особистості та розбудови суспільства і держави на нових принципах світовідношення, демократичності, свободи думки та слова, базованих на усвідомленні відповідальності людини за наслідки власної діяльності, в умовах використання світового досвіду в ході проведення адміністративної та культурної реформи в Україні є досвід Польщі, що став зразком ефективного трансформування соціального середовища та культурного простору існування людини.

У полі нашої уваги перебуває зокрема питання проведення Польщею територіальної реформи країни і її вплив на сектор культури.

З 01.01.1999 р. у Польщі впроваджено адміністративний поділ, згідно з яким у країні діє 16 воєводств, 380 повітів (314 повітів + 66 міст на правах повіту) та 2479 гмін (306 міських, 602 змішаних, 1571 сільських). Саме процес децентралізації Польщі став революцією для сектора культури в країні і забезпечив його трансформацію, яка дала можливість розвитку його інвестиційної привабливості та забезпечила статус галузі культури як чинника розвитку Польщі, її презентації на міжнародній арені.

У період з 1989 до 1991 року відбувся початок цієї трансформації, що був ознаменований започаткуванням процесу децентралізації громадських завдань у сфері культури – гміни переймають більшість установ поширення культури – бібліотеки, будинки і центри культури, світлиці і клуби, деякі музеї. Наступним важливим кроком став Закон про територіальне самоврядування (утворення гмін), що був прийнятий 1990 року.

1991–1993 роки стали етапом спроби системної реформи установ культури, що відбувалася шляхом їх децентралізації та поділу на: 1) державні установи культури (організатором яких є Міністр культури і національної спадщини); 2) самоврядні установи культури (організатором яких є органи територіального самоврядування).

Важливою умовою реформування галузі став початок дії Закону про організацію і ведення культурної діяльності.

Сфера культурного простору Польщі стала відкритим полем розвитку та становлення громадських ініціатив, сферою вільного обміну думками, прагненнями, бажаннями формування нового обліку країни та громадянського суспільства.

Залучення громадськості до участі в державному процесі та культурній сфері зокрема, поклало основу зміни іміджу країни та її європейської інтеграції, забезпечило можливість становлення нового образу громадянина, базованого на принципі самоусвідомлення, адаптованого до нових умов та вимог часу.

У 1993 – 1997 роках – міста перейняли в державної адміністрації 79 установ культури.

У 1997 році з'явилися самоврядні воєводства і повіти (організаторами більшості дотеперішніх державних установ культури в Польщі стали одиниці воєводського самоврядування).

У результаті проведених реформ уже в 1998 році відбулася адміністративна реформа, зміна структури організації і фінансування культури, наслідком якої стало збільшення участі ресурсів з боку одиниць територіального самоврядування, роблячи фінансування культури одним із власних завдань гмін, щодо яких роль держави обмежується до застосування принципу допомоги (це одна з європейських тенденцій, яка базується на переконанні, що передача повноважень місцевій владі – територіальному самоврядуванню – сприяє становленню його ефективності).

Наступним кроком на шляху змін в управлінні галуззю культури в Польщі, став вступ країни до Європейського союзу у 2004 році. Ця подія рішуче вплинула на нинішню систему організації і фінансування культури.

В основах європейської регуляторної політики підкреслюється автономія країн-учасниць у формуванні національної культури та обов'язок підтримки Європейською спільнотою ініціатив її членів, які стосуються становлення і розвитку європейської культури.

Ключовими інструментами політики у сфері культури в Польщі стали грантові програми:

- Програми Міністра культури і національної спадщини;
- Пріоритет XI Операційної програми інфраструктури і середовища (POIiŚ);

– Програми Фінансового механізму Європейського економічного простору.

Ці програми постійно розвиваються у сфері ефективності, дієвості, єдності і стабільності. Їх результати і рекомендації, які з них випливають, враховуються в практиці управління програмами та майбутніми проектами.

Станом на 2014 рік у межах Пріоритету XI Операційної програми інфраструктури і середовища було реалізовано 54 інвестиції в культурну інфраструктуру загальною вартістю 2 млрд. 593 млн. PLN. Виконавцями проектів стали мистецькі вузи, міста, воєводства та національні і самоврядні установи культури, що дало можливість забезпечити не тільки їх ефективну реалізацію, а й, безумовно, залучити до сфери культурного становлення країни якнайширші верстви населення та покласти основу формуванню нового простору зростання його самоідентичності.

Крім цього, у Польщі діють програми Міністра культури і національної спадщини, що виступають інструментом, який дозволяє здійснювати підтримку одиниць територіального самоврядування та діючих на їх території установ у реалізації культурних проектів.

У рамках вищезазначеного як приклад підтримки органів територіального самоврядування можна назвати:

1) Програму "Освіта": культурна освіта – у рамках програми відбувається надання дотацій на реалізацію анімаційних (також спрямованих до пенсіонерів) дій у сфері медіа-освіти, а також підвищення кваліфікації працівників сектора культури;

2) Програму "Інфраструктура культури": інфраструктура будинків культури – ціллю програми є модернізація і розбудова інфраструктури будинків культури, а метою – створення оптимальних умов для діяльності будинків і центрів культури;

3) Багатолітню урядову програму "Культура+" – метою цієї програми є спрощення доступу до культури та участі в культурному житті на сільських і приміських територіях шляхом модернізації і будівництва бібліотечної інфраструктури та оцифрування фондів польських музеїв, бібліотек і архівів.

На прикладі наведених реформ у Польщі ми можемо простежити не тільки зміну політичного вектора розвитку країни, а й науково-теоретичні аспекти, організаційно-правові пріоритети оптимізації законодавчої бази управлінської діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування та взаємодії систем державного управління і місцевого самоврядування як базового чинника демократичного державотворення в країні.

Оскільки суспільство інтерпретується нами як таке, що функціонує як простір інтерсуб'єктивної взаємодії та простір реалізації особистості в межах моделей "Я – суспільство", "Я – світ", то переосмислення людиною

самої себе може відігравати роль значної рушійної сили в розвитку суспільства.

Отже, значущість зазначеної теми полягає в розкритті та усвідомленні базових структурних основ існування людини в просторі суспільних відносин та її самоконструювання як не тільки суб'єкта пізнання, а й активно діючої особистості, що спроможна усвідомлено висловити соціальні позиції та сприйняти ту структуру суспільства, у якій вона перебуває. Слід також наголосити на розумінні суб'єкта пізнання як тієї вихідної структурної основи, що є змістом та екраном розкриття особистості (як такий структурний елемент, що втілюється в змісті відображення біологічного та соціального характеру самої природи людини, її розуміння як індивіда та суб'єкта простору соціокультурного залучення, що розкриває свій характер в контекстах соціальної комунікації, предметної діяльності, соціальних відносин загалом і постає як соціально конструйована (сформована) система психічних якостей, що власне характеризує суспільну сутність людини, розкриває систему стійких соціально значущих рис, які формують та втілюють її як члена певного суспільства чи спільноти, розкриваючи характер залученості людини до певних форм відносин (культурних, суспільних, історичних) та характер засвоєння набутого в процесі залученості суспільного досвіду (виробничого, духовного). Сам суб'єкт пізнання також трансформує свою природу та постає не тільки в образі системи, яка отримує, зберігає, переробляє інформацію, а перш за все – як суспільно-історична істота, здатна до свідомого цілепокладання, предметної та творчої діяльності, будучи в усій повноті своїх соціокультурних та духовно-практичних характеристик не лише в образі окремої людини, а також соціальної групи, класу, та навіть суспільства, що уособлює певну історичну епоху. На цьому рівні ми спроможні побачити цілісність, до якої залучені, що вимагає вироблення нових форм світовідношення, базованих на підкресленому принципі "сталого розвитку", етичній переоцінці діяльності та розуміння, що покликані розкрити перед людиною нові перспективи. Відтак однією з важливих рис особистості має постати як пізнання навколишнього світу (усвідомлення його статусу), так і самої себе, усвідомлення неможливості діяльнісного перетворення природи без достатнього пізнавального потенціалу, розуміння та етичного переусвідомлення тих наслідків, що загрожують такою діяльністю. Виникає необхідність вироблення комплексу знань, необхідних для виконання діяльності, де пізнання та усвідомлення світу виступає (не втрачаючи самого характеру своєї самостійності) компонентом матеріально-практичної діяльності. Власне, наша позиція й ґрунтується на усвідомленні необхідності розуміння тих етичних настанов та характеру соціокультурного простору конструювання особистості, що ними ми повинні керуватися в умовах сучасних викликів та якими

супроводжується технічний, цивілізаційний та культурний розвиток України та світу в цілому. Відтак акцентується важливість культурного розвитку та становлення нового прочитання змісту принципу живого, що повинен лягти в основу нашого світовідношення і відповідальності перед світом та собою. Наше завдання – замислитися над проблемою майбутнього існування людства, вирішення якої потребує здійснення переоцінки як особистісних усвідомлень, так і соціокультурної політики вже на нинішньому етапі. Загалом це є як сферою пошуків нової адекватної часу філософської антропології, так і переосмисленням концепту біоти в його співвіднесеності з уявленням про ноосферу (Вернадський В. І.).

Список використаних джерел та літератури

1. Арутюнов В. Х., Мішин В. М., Свінціцький В. М. Методологія соціально-економічного пізнання : навч. посіб. / В. Х. Арутюнов, В. М. Мішин, В. М. Свінціцький.— К. : КНЕУ, 2004 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://ubooks.com.ua/books/00026/inx.php>
2. Вильгельм фон Гумбольдт. Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт.— М. : Прогресс, 1985.— 456 с.
3. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика : вибрані твори ; пер. з нім. / Ганс-Георг Гадамер.— К. : Юніверс, 2001.— 288 с.
4. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том 1.— К. : Дух і Літера, 2009.— 576 с.
5. Слотердайк П. Критика цинічного розуму ; пер. з нім. / П. Слотердайк.— К. : Тандем, 2002.— 544 с.

Bohdan Sewerenczuk. Charakter kształcenia się osobowości w kontekście socjalno-praktycznego aspektu jej istnienia.

W artykule rozpatrzono rozumienie treści i interpretacji modusów budowy osobowości, co polega na przejawianiu się charakteru stosunków społecznych i samokonstruowania człowieka również jak subiekta poznania, tak i aktywnie działającej osobowości, która potrafi świadomo wysłowić pozycje społeczne i sprzyjąc strukturę społeczeństwa jak systemu społecznego, w ramach którego ona się znajduje, oraz tych reguł etycznych, którymi ona powinna się kierować.

Bohdan Severenchuk. The Nature of the Personality Formation in the Context of the Social and Practical Aspect of Its Existence.

The article presents the meaning and interpretation of the personality formation modes. This process is to disclose the nature of social relations and self-formation of a human not only as a subject of knowledge but also as an active person that is able to consciously express social position and accept the structure of society as a social system, within which they are located, and those moral guidelines which they should follow.